

Opgang, 31 december

Teksten

1 – Robert Lucas Pearsall (1795-1856): "In Dulci Jubilo" (a 4/8) (Voces8)

Dit kerstlied, dat wordt toegeschreven aan Heinrich Seuse (c.1328), is een zgn. 'macaroni', een mengelmoes van latijn en volkstaal. De Engelse vertaling is van Robert Pearsall, die deze zetting schreef voor een koormuziekvereniging in Karlsruhe, waar hij met zijn familie 12 jaar heeft gewoond. De Nederlandse vertaling is van Ad den Besten, die hier niet meer het 'macaronisme' gebruikt.

In dulci jubilo,
Let us our homage show:
our heart's joy reclineth
in praeseptio.
And like a bright star shineth
matris in gremio.
Alpha es et O.
Alpha es et O.

O Jesu parvule,
I yearn for thee always.
Listen to my ditty
o puer optima.
Have pity on me, pity
o princeps gloriae.
Trahe me post te.
Trahe me post te.

O patris caritas,
o nati lenitas.
Deeply were we stained
per nostra crimina,
but thou hast for us gained
coelorum gaudia.
O that we were there.
O that we were there.

Ubi sunt gaudia?
If that they be not there.
There are angels singing
nova cantica.
There the bells are ringing
in regis curia.
O that we were there.
O that we were there.

Juigt allen, weest verheugd,
ja zingt en zegt vol vreugd:
"Onze liefste wensen
zijn in dit kind vervuld,
dat is de zon der mensen
in neev'len nog gehuld.
Hij hier in de stal
is ons een-en-al."

O Zoon van God in 't stro,
ons hart bemint U zo.
Gij komt met uw goedheid
in onze boze staat,
met troost in onze droefheid
en toont ons Gods gelaat.
Zijn we onszelven moe,
trek ons naar U toe.

God heeft met ons geduld:
zijn Zoon delgt onze schuld.
In ons donker lijden,
zeer ver bij God vandaan,
zocht Gij ons op en leidde
ons naar een nieuw bestaan.
God schonk ons in U
hemel hier en nu.

Geen groter zaligheid,
dan waar Gij zelve zijt,
waar de eng'len koren
met al U heil'gen saam,
o Jezus, laten horen
de lofzang op Uw naam.
Heer, ach, waren wij
U reeds zo nabij!

Vervolg op pagina 2

2 – Franz Tunder (1614-1667): Aria "Ein kleines Kindelein" (Céline Scheen, sopraan; l'Arpeggiata, o.l.v. Christina Pluhar)

De tekst is van de Silezische mysticus Angelus Silesius (1624–1677) uit zijn 'Heilige Seelenlust oder geistliche Hirtenlieder der in ihren Jesum verliebten Seele' (1657).

Ein kleines Kindelein
ist uns heut geboren,
hat uns wiederbracht den Schein,
welchen wir verloren.
Singet diesem Kindelein,
lieblichs Jesulein,
lass mich ganz dein eigen sein.

Een kindje
is ons heden geboren,
heeft ons het licht weergebracht,
dat wij verloren.
Zingt voor dit kindje,
liefste Jezus,
laat mij geheel mijzelf zijn.

3 – Johann Sebastian Bach (1685-1750) - "Das neugeborne Kindelein", BWV 122 – openingskoor (a 4) (Collegium Vocale Gent, o.l.v. Philippe Herreweghe)

Omdat de zondag tussen Kerstmis en Nieuwjaar in 1724 op 31 december, Oudjaarsdag, viel, koos Bach als uitgangspunt voor BWV 122 het koraal "Das neugeborne Kindelein" waarin, naar middeleeuwse traditie, de geboorte van Christus nog als het begin van het nieuwe jaar werd beschouwd.

Das neugeborne Kindelein,
das herzeliebe Jesulein
bringt abermal ein neues Jahr
der auserwählten Christenschar.

Het nieuwegeboren kindeke,
de lieve kleine Jezus
brengt wederom een nieuw jaar
aan de uitverkoren christenschare.

4 – Dietrich Buxtehude (c.1637-1707): cantate "Das neugeborne Kindelein", BuxWV 13 (a 4) (Theatre of Voices, o.l.v. Paul Hillier)

Buxtehude baseert zich hier, net als Bach in het vorige stuk, op de hymne van Cyriacus Schneegaß (1597), een Lutherse priester, liedschrijver, componist en muziektheoreticus.

Das neugeborne Kindelein,
das Hertze Liebe Jesulein,
bringt abermal ein neues Jahr
der außerwehlten Christen Schar.

Het nieuwegeboren kindeke,
de lieve kleine Jezus
brengt wederom een nieuw jaar
aan de uitverkoren christenschare.

Des freuen sich die Engelein,
die gerne umb uns seyn,
und singen in den Lüften frey,
daß Gott mit uns versönet sey.

De engelen die graag om
en bij ons zijn verheugen zich,
en zingen vrij uit
dat God zich met ons verzoend heeft.

Ist Gott versönt und unser Freund,
was kan uns thun der arge Feind?
Trotz Teuffel, Welt und Höllenpfort,
das Jesulein ist unser Hort.

Zolang God zich verzoent, en onze vriend is,
wat kan onze ergste vijand ons dan doen?
Ondanks duivel, wereld en poort van de hel
is kleine Jezus onze toevlucht.

Es bringt das rechte Jubel Jahr
was trauern wir dann immerdar,
frisch auff, es ist ietz Singes Zeit,
das Jesulein wendt alles Leid.

Het brengt het ware jubeljaar,
waarom zouden wij dan voor altijd treuren.
Komaan, nu is het tijd om te zingen,
het Jezuskind doet alle leed verdwijnen.

Vervolg op pagina 3

5 – Samuel Scheidt (1587-1654): "Das alte Jahr vergangen ist", SSWV 14 (a 8) (Vox Luminis, o.l.v. Lionel Meunier)

In de Lutherse liturgie maakt de viering van Nieuwjaar deel uit van de "12 dagen van kerstmis", de tijd tussen kerstavond en Driekoningen. Het koraal, waar dit motet op is gebaseerd, is een van de meest gezongen Lutherse liederen van die periode.

Das alte Jahr vergangen ist;
wir danken dir, Herr Jesu Christ,
daß du uns in so groß Gefahr
bewahrt hast lange Zeit und Jahr.

Het oude jaar is voorbij;
wij danken u, heer Jezus Christus,
dat u ons steeds dit jaar
tegen groot gevaar hebt beschermd.

Und bitten dich, ewigen Sohn
des Vaters in dem höchsten Thron,
du wollst dein arme Christenheit
bewahren ferner allezeit.

En wij bidden u, eeuwige Zoon
van de vader op de hoogste troon,
dat u uw arme Christendom
voor altijd wilt beschermen.

6 – Johann Sebastian Bach (1685-1750): "Das alte Jahr vergangen ist", BWV 614 (Bart Jacobs, orgel van de Grote of St. Bavokerk, Haarlem)

Uit: Orgelbüchlein (BWV 599-644), een collectie van koraalbewerkingen en koraalvoorspelen op basis van Lutherse kerkliederen.

7 – Johann Sebastian Bach (1685-1750): "Das neugeborne Kindelein", BWV 122 – slotkoor (a 4) (Collegium Vocale Gent, o.l.v. Philippe Herreweghe)

Door de verzoening met God door Christus beginnen we elk jaar weer met een schone lei. Het begrip jubeljaar wijst terug naar het Oude Testament, Leviticus 25:10-13.

Es bringt das rechte Jubeljahr,
was trauern wir denn immerdar?
Frisch auf! itzt ist eis Singens Zeit,
das Jesulein wendt alles Leid.

Het brengt het ware jubeljaar,
waarom zouden wij dan voor altijd treuren.
Komaan, nu is het tijd om te zingen,
het Jezuskind doet alle leed verdwijnen.

8 – György Kurtág (1926) / Johann Sebastian Bach (1685-1750): "Das alte Jahr vergangen ist", BWV1091, bewerking voor piano 4-handig van Bach's orgelkoraal (György en Márta Kurtág, piano)

Een vierstemmige bewerking van dit Lutherse lied (zie ook Scheidt, hierboven) voor de jaarwisseling. Het stuk kabbelt rustig voort in een achtsten-beweging, maar niet constant. Soms stukt de beweging even, regelmatig is er een versnelling in zestienden en er zijn veel versieringen, die alle tijd en ruimte krijgen. Je hoort de tijd als het ware voortschrijden, gestaag, maar toch vol wisselingen.

9 – Johann Sebastian Bach (1685-1750): "Das alte Jahr vergangen ist", BWV289 (a 4) (Augsburger Domsingknaben)

Dit is de eerste strofe van het Lutherse koraal.

Das alte Jahr vergangen ist;
wir danken dir, Herr Jesu Christ,
daß du uns in so groß Gefahr
bewahrt hast lange Zeit und Jahr.

Het oude jaar is voorbij;
wij danken u, heer Jezus Christus,
dat u ons steeds dit jaar
tegen groot gevaar hebt beschermd.